

Đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa: Hướng đến hàm lượng công nghệ cao

19:20 18/09/2022

Đề cập đến đề án “Tiếp tục đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đến năm 2030, tầm nhìn đến 2045”, Phó viện trưởng Viện Nghiên cứu kinh tế và chính sách (VEPR), TS. Nguyễn Quốc Việt nhấn mạnh: “Việt Nam cần chuyển dịch các ngành, lĩnh vực sản xuất giá trị gia tăng thấp, sang các lĩnh vực chứa đựng hàm lượng công nghệ cao hơn, nhằm gia tăng giá trị”.

Phó viện trưởng Viện Nghiên cứu kinh tế và chính sách (VEPR), TS.
Nguyễn Quốc Việt

Tập trung tăng cường chất lượng

Để công nghiệp hóa trở thành một phương thức thúc đẩy sự vận hành của nền kinh tế, theo ông, những việc cần làm là gì?

Để đạt được công nghiệp hóa, hiện đại hóa, điều kiện tiên quyết là Việt Nam phải chuyển dịch cơ cấu - nâng cao năng suất lao động. Bởi nếu so sánh năng suất lao động của nước ta với các nước có cùng tính chất, thì đã có sự thua kém, chưa nói đến so các nước phát triển hơn trong khu vực.

Theo tôi, một mặt, phải chú trọng vào các ngành, lĩnh vực sản xuất, vì sản xuất là “xương sống”, đặc biệt trong bối cảnh hội nhập, khu vực sản xuất vẫn là “bộ

đỡ” cho xuất nhập khẩu, đóng góp vào tăng trưởng, cũng như năng suất lao động. Tuy nhiên, trở lại câu chuyện “làm sao hỗ trợ gia tăng hàm lượng và nâng cao năng suất, cũng như đổi mới - lựa chọn công nghệ, cả khu vực kinh tế trong nước và khu vực FDI”, thì phải có chính sách phù hợp nhằm nâng cao chất lượng đầu tư, nâng cao năng lực cạnh tranh.

Khu vực sản xuất, dịch vụ đóng vai trò hết sức quan trọng. Trong khi năng suất và chất lượng của ngành dịch vụ (trong đó có dịch vụ xuất khẩu) chưa tương xứng với tiềm năng, chưa đáp ứng nhu cầu thị trường trong nước.

Giờ đây, chúng ta cần phải quan tâm hơn đến chất lượng của ngành dịch vụ. Nhất là trong bối cảnh công nghệ 4.0 và kinh tế số, ngành dịch vụ càng đóng vai trò then chốt trong việc làm nền tảng cho sự phát triển và nâng cao năng suất, hiệu quả, chất lượng, cũng như năng lực cạnh tranh của nền kinh tế.

Phải chăng, mấu chốt ở đây là khâu chính sách?

Tôi cho rằng, chính sách chỉ là một phần, điều quan trọng để công nghiệp hóa thành công, phụ thuộc rất nhiều vào doanh nghiệp. Vì chỉ có doanh nghiệp, trong đó có cả khối sản xuất và dịch vụ - mới dẫn dắt và là đầu tàu tạo động lực thực hiện công nghiệp hóa.

Do đó, chúng ta không nên coi trọng hay ưu tiên hơn thành phần nào của nền kinh tế trong việc lựa chọn con đường công nghiệp hóa. Cần lấy sự bình đẳng, môi trường cạnh tranh công bằng giữa các thành phần kinh tế làm điểm có yếu tố đặc biệt quan trọng trong việc phát triển.

Muốn công nghiệp hóa thành công, các doanh nghiệp phải không ngừng đổi mới và sáng tạo, áp dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật và công nghệ; đổi mới quản lý, nhân sự... Những việc này, đòi hỏi chính sách tăng cường thu hút chất lượng đầu tư hơn số lượng. Không chỉ doanh nghiệp FDI, mà chúng ta cần quan tâm đến chất lượng đầu tư doanh nghiệp trong nước. Bên cạnh đó, phải đảm bảo sự kết nối chuỗi giá trị toàn cầu, kết nối sản xuất, kinh doanh thương mại và dịch vụ giữa các nhóm thành phần kinh tế.

Rõ ràng, chúng ta phải huy động tổng lực các thành phần kinh tế khác nhau trong tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Khi đó, mới có thể đảm bảo thành công. Một khi, chúng ta lựa chọn “người thắng cuộc” hoặc ưu tiên thành phần này hay thành phần kia trong quá trình công nghiệp hóa, thì theo tôi, việc đó có thể chưa đúng hướng.

Tạo sự minh bạch, công bằng

Thực tế, tạo ra chuyển dịch cơ cấu và giá trị trong công nghiệp hiện nay là các doanh nghiệp FDI, chứ không phải doanh nghiệp trong nước. Trong khi đó, mối liên hệ, kết nối giữa 2 khối này còn lỏng lẻo, chưa tạo ra tác động lan tỏa?

Trong các nghị quyết của Quốc hội, một trong những yếu tố để tái cơ cấu nền kinh tế đó là nâng cao tính độc lập và tự chủ của nền kinh tế. Vấn đề này, cũng đã nhiều lần được Thủ tướng Chính phủ đề cập với tinh thần “tránh sự phụ thuộc của ngành sản xuất”. Tuy nhiên, công nghiệp hóa liên quan đến ngành sản xuất và bị phụ thuộc lớn vào khối doanh nghiệp FDI.

Trong đó, phần xuất khẩu trong khối sản xuất của Việt Nam chiếm tỷ trọng rất lớn, với hơn 70% là của FDI. Từ đó, chúng ta mong muốn nâng cao chất lượng doanh nghiệp FDI theo hướng họ phải bàn giao hoặc lan tỏa quy trình sản xuất, chuỗi giá trị gia tăng sang cho các doanh nghiệp nội.

Trong bối cảnh môi trường kinh doanh bình đẳng, chúng ta cũng không thể đưa ra chính sách định hướng hoặc rào cản, yêu cầu phía các doanh nghiệp FDI “phải thế này hay thế kia”, giống như cách đây 20 - 30 năm. Và nếu có, thì chúng ta nên thay đổi chính sách theo hướng khuyến khích thay vì tạo ra rào cản.

Để hiện thực hóa mục tiêu công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, theo ông, vai trò của kinh tế tư nhân có ý nghĩa như thế nào?

Động lực và sức sống của doanh nghiệp tư nhân có ý nghĩa rất quan trọng trong việc đóng góp vào sự tăng trưởng của nền kinh tế. Nền kinh tế tư nhân không chỉ nhìn vào gần 1 triệu doanh nghiệp, mà còn có 5 triệu hộ kinh doanh.

Năng lực cạnh tranh và khả năng tăng trưởng của 5 triệu hộ kinh doanh là rất lớn, nhưng họ khó tiếp cận các nguồn lực (vẫn có sự phân biệt đối xử), ví dụ chính sách ưu tiên, ưu đãi lại dành khá nhiều cho các doanh nghiệp FDI, doanh nghiệp Nhà nước. Việc triển khai các chính sách này, cũng tương tự tại các địa phương. Từ đó dẫn đến các doanh nghiệp tư nhân, nhất là doanh nghiệp nhỏ và vừa và hệ thống các hộ kinh doanh không có nhiều cơ hội tiếp cận một cách bình đẳng các nguồn lực để phát triển.

Doanh nghiệp Nhà nước hay doanh nghiệp tư nhân lớn, kể cả doanh nghiệp FDI, vẫn có ưu thế nhất định trong việc tiếp cận đất đai tại các khu công nghiệp. Trong khi đó, các doanh nghiệp nhỏ và vừa hoặc hộ kinh doanh trong nước lại rất “chật vật” khi tiếp cận nguồn lực này. Đối với nguồn lực tín dụng, cũng tương tự.

Theo chuẩn tín dụng của ngân hàng thì, chỉ những doanh nghiệp lớn, có hồ sơ tốt mới dễ tiếp cận và đáp ứng chuẩn cho vay; còn doanh nghiệp nhỏ và vừa hay hộ kinh doanh, rất khó trong việc tiếp cận nguồn lực tài chính.

Như vậy, nếu mình bạch, công bằng hơn trong tiếp cận đất đai, nguồn vốn hỗ trợ, tháo gỡ rào cản để tiếp cận nguồn lực về vốn, chất lượng quản lý về lao động tốt hơn, thì tôi tin, doanh nghiệp nhỏ và vừa hoặc hộ kinh doanh sẽ nâng cao được năng suất và tham gia sâu hơn vào chuỗi sản xuất, cũng như chuỗi giá trị toàn cầu.

Khi đó, chúng ta mới có thể kỳ vọng vào nhóm doanh nghiệp này - sẽ bật lên và tham gia đóng góp vào sự tăng trưởng một cách bền vững, cũng như đóng góp vào quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa nền kinh tế.

Trân trọng cảm ơn Tiến sỹ!

Việt Anh (thực hiện)